

בזכות!

בזכות, המרכז לזכויות אדם
של אנשים עם מוגבלויות, עמותה
מיסודה של האגודה לזכויות האזרח בישראל
המחלקה המשפטית

הנדון: סוגיות ביישום פרק השילוב – עדכון לסוף שנת 2009

ארגון בזכות מטפל במאות פניות מדי שנה בנוגע לזכויות של אנשים עם מוגבלות. נתח מרכזי מפניות אלה נוגע לזכויות בחינוך ולנושא השילוב. להלן פירוט הסוגיות המרכזיות אשר בקו עסקנו בשנה האחרונה ולקשיים המשמעותיים שעומדים בפני הצלחת השילוב:

1. **בעיות בהקצאת שירותי סיוע** – שילוב מוצלח של תלמידים עם צרכים מיוחדים מורכבים

מותנה על פי רוב, בהקצאת שירותי סיוע. כבשנים עברו, ואף יותר, אנו נתקלים בקשיים רבים בכל הנוגע לשירות זה:

א. תת הקצאה של שעות סיוע - חוזר המנכ"ל (תשס"ח 7/3) מגביל את מכסת שעות

הסיוע לכל היותר ל-30 שעות שבועיות. כמו כן מעניק החוזר למהל המתיי"א סמכות לאשר מספר ספציפי של שעות סיוע במגבלות רמת התפקוד שנקבעה עבור התלמיד. בפועל המתיי"א מאשר באופן כמעט גורף את סכום השעות המינימלי בכל רמת תפקוד. **על כן גם תלמידים עם צורך לסיוע מלא מקבלים רק 24 שעות שבועיות. כמו כן תלמידים הלומדים מעל 30 שעות בשבוע אינם מקבלים סיוע לשעות הנוספות.**

בנוסף, פעילויות במסגרת בית הספר הנערכות מחוץ לשעות הלימודים כגון טיולים, אינן כלולות בשעות הסיוע. הוראותו של משרד החינוך כי הורים אינם יכולים לממן את שעות הסיוע החסרות מותרות תלמידים רבים ללא כל מענה. **התוצאה היא כי תלמידים רבים עם מוגבלות נעדרים משעות הלימודים ונמנעים מלצאת לטיולים.**

ב. היעדר הכשרה ופיקוח מצד משרד החינוך – העסקת הסייעות היא על ידי הרשות

המקומית אולם על פי רוב איתור הסייעת נעשה על ידי הורים ללא תמיכה של הרשות המקומית ושל בית הספר. כמו כן סייעות אינן מקבלות כל הכשרה ולונו מקצועיים, ועל כן הסיוע הניתן מתבסס על הנחיות ההורים, שכל ישר והמלצות אנשי מקצוע היצוניים ללא כל מעורבות של משרד החינוך.

2. **סייעות בריאותיות** – במערכת החינוך ישנם תלמידים משולבים עם צרכים בריאותיים

מורכבים כגון תלמידים מונשמים, תלמידים המזונים באמצעות גסטרוסטמיה ותלמידים עם צורך בצנתור או שאיבה של הטרכסטומיה. מזה שנתיים שתלמידים אלה אינם זכאים לקבל סיוע בריאותי זאת בשל מחלוקת בין משרד החינוך לבין משרד הבריאות בשאלת האחריות למימון הסיוע. ארגון 'בזכות' הגיש בשנה האחרונה עתירה מנהלית בנושא (עת"מ 1645/09) אשר הביאה לפתרון נקודתי. עם זאת טרם ניתן מענה מערכתי ועקרוני מצד משרדי החינוך והבריאות.

בזכות, ת"ד 34510, ירושלים 91000, טל' 02-6521308, פקס 02-6521219
BIZCHUT, The Israel Human Rights Center for People with Disabilities
POBox 34510, Jerusalem 91000, Tel. 02-6521308, Fax 02-6521219

3. **אבחונים מאוחרים של תלמידים** – תלמידים אשר מאובחנים לאחר מאי, נתקלים בסירוב

לכנס ועדת השמה/שילוב בעיניים. על כן שנת לימודים שלמה עשויה לחלוף בלא שהתלמיד יקבל שירותי תמיכה ושעות סיוע אשר יאפשרו לו להשתלב בלימודים.

4. **התניית השילוב בתקציב המתי"א** – הורים נתקלים לא אחת בהתניית שירותי התמיכה

והסיוע בתקציב המתי"א. כתוצאה, הזכות לשילוב מותנית באיזור המורים ובגודל החל בתלמידי השילוב באיזור המורים. תוצאה זו משמעה יישום בלתי שוויוני של הזכות לשילוב ובשל כך הורים נמנעים מלשלב את ילדיהם.

5. **שילוב של תלמידים עם הפרעות קשב והתנהגות** – לא אחת בתי ספר מתנים את השילוב של

תלמידים עם הפרעות התנהגות בכך שיטופלו תרופתית (ריטלין). כמו כן לא נערכה התאמה של נהלי המשמעת של משרד החינוך עבור תלמידים אלה. על כן תלמידים עם הפרעות קשב והתנהגות מושהים ואף מורחקים מבית הספר לאחר התפרצות אלימה מצידם ומופנים לבתי ספר לחינוך המיוחד.

6. **שילוב של ילדים בגילאי 3-4** – חוק ההסדרים האחרון הביא לדחייה נוספת של הרחבת

הזכות לשילוב לגילאי 3-4 זאת למרות שהרחבה זו היתה אמורה להיכנס לתוקף, לאחר דחיות רבות, בשנה"ל תש"ע.

7. **התייחסות לחוות דעת ואבחוני חוץ** – אנו מזהים מגמה של הפחתה במשקל שניתן על ידי

משרד החינוך לחוות דעת היצוגיות שמוצגות בפני ועדות ההשמה והשילוב בנוגע לצרכים של התלמיד, להצלחת השילוב, ולשירותים הנלווים החיוניים עבור התלמיד.

בשנת 2007 הגיש ארגון 'זכותי ביחד עם אלו"טי' יארגונים נוספים עתירה (בג"ץ 5989/07), רביעית במספרה בעניין זה, בנוגע לחובת המדינה לתקצב את פרק השילוב באופן שוויוני, כפי שנקבע בבג"ץ 6973/03 **מריצ'אנו נ' שר האוצר**. במסגרת העתירה הודיעה המדינה כי שרת החינוך דאו, הגבי תמיר, החליטה על הקמת ועדה ציבורית בראשות השופטת דורנר. הוועדה נתבקשה לבחון את מדיניות משרד החינוך בתחומי החינוך המיוחד והשילוב ואת השלכות המדיניות על שיטת התקצוב. דיוני הוועדה נמשכו שנה וחצי ובינואר 2009 פרסמה הוועדה את מסקנותיה, והציגה אותן בפני השרה דאו. הדו"ח כלל הסתייגות מהותית של חבר הוועדה, מר רביב סובל, נציג משרד האוצר. למיטב ידיעתנו טרם נתקבלה החלטה לאמץ את מסקנות הדו"ח. עוד ידוע לנו כי ביולי 2009 מינה שר החינוך, מר גדעון סער, ועדה פנימית לבחינת דו"ח דורנר וליבוש המלצה עבור המשרד. העתירה נקבעה לאחרונה לדיון.

ארגון 'בזכות' תומך בעיקרי מסקנות ועדת דורנר ובכלל זאת בקביעת עקרון 'התקציב הולך אחר הילד' וכן בכך שקביעת התקציב תסתמך על תפקודו של הילד. ביחד עם ארגונים נוספים, הגדיר ארגון 'בזכות' מספר נושאים אשר אינם מובהרים דיו בדו"ח דורנר ואשר מחייבים התייחסות קונקרטית.

לסיום, אנו סבורים כי מרבית הבעיות והקשיים ביישום פרק השילוב, עשויים להיפתר עם הגדרתו של סל אישי לתלמידים עם צרכים מיוחדים אשר ייקבע בהתאם ללקות ולתפקוד של התלמיד ואשר ילך עמו לכל מסגרת בה ילמד בין אם במסגרת של חינוך מיוחד, בין אם כיתת חינוך מיוחד בחינוך הרגיל ובין אם במסגרת שילוב. מסל זה ניתן יהיה לגזור את השירותים להם זכאי התלמיד. לצערנו, על אף ההתקדמות בהצהרות של משרד החינוך ועל אף המסקנות המבורכות של בדו"ח דורנר, הרי שהמציאות בשטח אינה משתפרת ואף חלה נסיגה במספר תחומים כפי שפורט לעיל.